№ 59: СВІТ ЧУДЕС

Коли чудо справжнє?

ІГОР ГНЮС

25 ГРУДНЯ 2019

Чудо як Божий знак спонукає до осмислення трьох важливих елементів. У його структуру, по-перше, вписаний емпіричний досвід людини, який має незвичайний, винятковий характер. Другий елемент – це сам зміст чуда, тобто те, щоб Бог захотів людині об'явити; цей аспект завжди надприродний. Нарешті, третє – це нерозривний зв'язок між незвичайністю й надприродною дією Бога.

Бернардо Строцці, «Зцілення Товита», 1625 рік

Для визначення правдивості чуда потрібен, звісно, релігійний контекст. Людина, яку створив Бог, перебуває в діалозі з Ним. Людська віра, що відповідає на знаки Божого об'явлення (зокрема чудесні), мусить бути свідомою й вільною. Тому суб'єктом релігійного розпізнання чуда не може бути особа психічно хвора, з розладами волі чи емоцій, а також скептична щодо існування надприродної, позаматеріальної реальності. Критичний розум, звичайні знання, які дає навколишній світ, і добра воля, яка відкриває людину до Божої правди та блага, – ось неодмінні умови початкового розпізнання чуда.

Досліджувати чудеса допомагають точні науки, історія, філософія й теологія. Роль історії тут базова, її завдання полягає в тому, щоби ствердити, чи чудо справді відбулось і в яких обставинах. Історик має зафіксувати просторово-часові дані незвичайної події та встановити вірогідність записаних джерел чи наочних свідків. Цей аналіз йому потрібно обмежити суто методологічними рамами своєї науки.

Для чудес важливий емпіричний елемент виняткового характеру. Такі науки, як хімія, фізика, медицина, мусять ствердити, чи певна подія могла статися природно, чи є в ній щось, що перевищує можливості матеріального світу: наприклад, переміна води на вино, подолання гравітації в левітуванні, одужання з важкої невиліковної хвороби без фармакологічного й хірургічного втручання. Науковець не потверджує факту чуда, бо ж ідеться про релігійне явище, а тільки вказує на винятковість у межах науки. Досвід Апостольської Столиці, чиї наукові комісії досліджували чудеса, пов'язані, скажімо, з подіями в португальському містечку Фатіма чи стигматами отця Піо з Петрельчини, показує, що такі явища одноразові, неповторні та трапляються не заради наукових досліджень, а з Божої волі для спасіння людини.

Сучасна Церква найчастіше говорить про чудесні оздоровлення, які, на жаль, часто недостатньо досліджені. Папа Бенедикт XIV ще у XVIII столітті в документі «Про беатифікацію слуг Божих і канонізацію блаженних» виразно визначає, коли можна вважати оздоровлення Божим втручанням. Потрібно знати діагноз, історію хвороби, схему застосування медикаментів і їхній вплив на здоров'я. По-перше, мусить ітися про невиліковну чи тяжко виліковну хворобу, за якої неможливе природне покращення. Папа тут не враховує психічних хвороб, бо тогочасна наука ще недостатньо розуміла психічне життя людини та його патології. По-друге, одужання має статися без ліків (чи принаймні коли визначено, що ліки ніяк не покращують стану здоров'я хворого), несподівано й одразу, щонайбільше за кілька днів. По-третє, повернення до здоров'я мусить бути повне та стосуватися всієї людини, зокрема її духовного життя. Ідеться про відпущення гріхів, яке можна пізнати у світлі віри. Нарешті, необхідне тривале одужання – хвороба не має повернутися. Тільки коли всіх цих критеріїв дотримано, можна говорити про чудесне оздоровлення. Утім, потрібно пам'ятати, що вони безпосередньо не вказують на Бога як джерело одужання, хоча лікар, який досліджує справу, особисто може дійти до

надприродного пояснення.

Чудеса-знаки допомагають розпізнати вірогідність об’явлення, тому що Бог діє в них заради спасіння людини.

Деякі філософи вважають, що чудеса – це щось зі сфери тих сил і законів природи, яких наука ще просто не відкрила. Це суперечить актуальному станові досліджень, які в деталях підтверджують давно знані наукові гіпотези. Незвичайні факти діються передусім у релігійному контексті, наприклад, у марійних санктуаріях штибу французького Лурду. Тому гіпотеза про досі не відкриті сили природи здається щонайменше сумнівною. З іншого боку, неодарвіністи пояснюють чудеса випадковістю. Звісно, у суспільному житті часто можна говорити про випадковість, але в точних науках випадковість означає некомпетентність науковця. Якби видимий матеріальний світ не мав логічної, впорядкованої структури, то всю реальність можна було б пояснювати сліпою грою випадковостей. Проте наука передбачає незмінні явища, які можуть статися у ближчій чи дальшій часовій перспективі, і регулярність природного стану речей – не випадкова.

Розвиток науки, звісно, не лінійний, трапляються «коперниканські прориви», які революціонізують або актуалізують попередні переконання. Хай там як, наука не відповідає на запитання про те, ким є людина, який сенс її буття, чому й навіщо існує світ. Вона не пояснює сенсу та змісту чуда, для якого визначальний релігійно-моральний контекст. Чудеса-знаки допомагають розпізнати вірогідність об’явлення, тому що Бог діє в них заради спасіння людини. Отже, їхній контекст не може бути суто світський і нейтральний, не кажучи вже про негативний, який, власне, дискваліфікує явище як чудо.

Ініціатор і причина чуда – Бог. Здебільшого Він послуговується людиною як посередником, і в такому разі особа-«чудотворець» мусить вирізнятися чеснотами, аби бути Божим делегатом. Хороші приклади таких посередників– капуцин святий Піо чи троє дітей із Фатіми. І навпаки, якість релігійно-морального життя візіонерів із Меджугор’є дискваліфікує не тільки Боже походження чудес, а й сам надприродний характер об’явлень. Увесь контекст чуда мусить бути спрямований на Бога і Його стосуватися. Людина, обдарована чудесним даром, перебуває в атмосфері довіри до Господа, покірного прохання про допомогу, віри в Божу доброту та провидіння.

ІГОР ГНЮС

25 ГРУДНЯ 2019